

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ТОВАРНИМИ ЗАПАСАМИ РОЗДРІБНИХ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ СПОЖИВЧОЇ КООПЕРАЦІЇ: СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ

Н. В. ФІРСОВА, кандидат економічних наук, доцент
(Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»)

Анотація. Метою статті є дослідження наявних організаційних підходів із відображення в обліковій системі інформації про товарні запаси, із ціллю їх оптимізації для задоволення інформаційних запитів зацікавлених користувачів. **Методика дослідження.** Вирішення поставлених у статті завдань здійснено за допомогою таких загальнонаукових і спеціальних методів дослідження: аналізу та синтезу, систематизації та узагальнення, діалектичного підходу. **Результати.** Нестабільність та невизначеність нинішніх ринкових умов вимагають від роздрібних торговельних підприємств споживчої кооперації пошуку нових методів керівництва. У таких умовах, оптимізація існуючого обліково-аналітичного забезпечення управління товарними запасами повинна забезпечити розширеніший інформаційний потік і підвищену аналітичність даних, ніж для поточної діяльності. Таким чином, комплексність підходу до процесу обліку й аналізу дає можливість виявити оптимізаційні шляхи реформування елементів обліково-аналітичного забезпечення відповідно до сучасних цілей підприємництва. **Практична значущість результатів дослідження.** Органічне поєднання й взаємопроникнення інструментів управління та обліку дає можливість запропонувати до практичного використання сучасну одиницю обліку й ідентифікатор товарних позицій (SKU). Дана пропозиція сприяє поступовій трансформації традиційного обліку товарних запасів і дозволяє максимально швидко надавати релевантну інформацію для здійснення процесу управління досліджуваними об'єктами.

Ключові слова: мережевий ритейл, обліково-аналітичне забезпечення, облікова одиниця товару (SKU), релевантність інформації.

Постановка проблеми в загальному вигляді та зв'язок із найважливішими науковими чи практичними завданнями. Система споживчої кооперації є невід'ємною складовою цілісної економічної структури України. Найбільш організаційно оформленим і розвиненим напрямом її діяльності виступає роздрібна торгівля. Саме завдяки їй відбувається задоволення потреб споживачів та власних пайовиків, у переважній більшості яких – сільське населення. Сучасні кризові явища в економіці зумовили: погіршення економічного стану громадян (збільшився розрив між платоспроможністю сільського й міського населення); скорочення попиту на певні

товарні групи (простежується натуралізація споживання); погіршення демографічної і соціально-структурної ситуації у країні тощо. Перелічені зовнішні фактори впливу на стан споживчої кооперації спричиняють і активний прояв внутрішніх негативних чинників (зловживання впливом, незнання чи нерозуміння чинного законодавства, низька компетентність як менеджменту, так і звичайних працівників, небажання впроваджувати сучасні методики управління). За останні роки такий симбіоз зумовив скорочення роздрібних торговельних підприємств споживчої кооперації. Так, відповідно до [6, с. 75], за період 2007–2014 рр. кількість підприємств роздрібною торгівлі, що

знаходяться в містах України, скоротилася із 2 663 до 1 286, або на 48,3 %, а у сільській місцевості – на 5 339 одиниць, або на 47 %, що свідчить про істотне звуження роздрібно-торговельної мережі і, як наслідок, – недостатнє забезпечення населення товарами.

Умови жорсткої конкуренції спонукають роздрібні торговельні підприємства споживчої кооперації до налагодження процесу управління власними структурами, господарськими процесами та системою загалом. За таких умов, керування товарними запасами – стратегічними об'єктами торговельного підприємства – є тим необхідним фактором, що спроможний не лише втримати існуючі ринкові ніші, а й завойовувати нові горизонти. Невід'ємним джерелом формування релевантної інформації про стан і рух зазначених об'єктів є система обліку на підприємстві, тому оптимізація її організаційно-методичних аспектів набуває особливої актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблемами обліку операцій із товарними запасами займалися такі видатні науковці, як Ф. Ф. Бутинець, Ю. А. Верига, Р. М. Воронко, О. Г. Дроздова, І. В. Жиглей, О. А. Зоріна, О. В. Карпенко, А. С. Крутова, П. О. Куцик, О. О. Нестеренко, В. О. Озеран, О. А. Полянська, В. В. Сопко, Н. В. Хоменко та ін. Високо оцінюючи наявні наукові доробки дослідників, усе ж варто визнати недостатність досліджень з оптимізації облікового процесу з відображення товарних запасів на роздрібних торговельних підприємствах споживчої кооперації.

Формування цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження наявних організаційних підходів із відображення в обліковій системі інформації про товарні запаси, із ціллю їх оптимізації для задоволення інформаційних запитів зацікавлених користувачів.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Усвідомлення хаотичності людського існування в усіх сферах життя, зазначає С. А. Кузнецова, повинно стати підґрунтям формування системи бухгалтерського обліку майбутнього. На думку науковця, фундаментальну роль у цьому відіграє загальний перехід до економіки знань, для якої характерне домінування інформаційного ресурсу, інтелектуального капіталу й нематеріальних активів [9, с. 60]. За таких умов дослідження та

оптимізація перелічених категорій спроможні полегшити процес управління товарними запасами роздрібних торговельних підприємств споживчої кооперації.

Сучасний стан досліджуваних суб'єктів свідчить про те, що їх облікова діяльність потребує суттєвого вдосконалення, зокрема й у частині формування інформаційної основи про товарні запаси для прийняття управлінських рішень, упровадження сучасних інформаційних систем і технологій у власну діяльність, та, як наслідок, підвищення компетентності працівників відповідно до прогресивних умов господарювання.

З економічної точки зору, інформація є неуречевленим продуктом, породженим діяльністю людини. Економічна інформація використовується як важливий матеріал теоретичних узагальнень і представлена в цифровому вираженні, що має місткі кількісно-якісні та сутнісні характеристики явищ, процесів [8, с. 294–295].

С. В. Івахненко [4, с. 13] дотримується думки, що саме облікова інформація виступає ядром економічної інформації. За його словами, вона є повнішою, точнішою й оперативнішою, усебічнішою й достовірнішою за будь-яку іншу. Вона моделює як зв'язки підприємства з навколишнім середовищем, так і його внутрішню структуру, дає можливість розподіляти права виконавців та їхню відповідальність за економічну ефективність.

У дисертаційній роботі [7, с. 210, с. 213] виявлено актуальну розробку для підвищення ефективності документування облікової інформації, відповідно до якої пропонується застосовувати принципи синергічного підходу (комплексне врахування різних рівнів і форм зв'язків між окремими складовими процесу документування та з'єднання й інтеграцію цих складових у єдиній інформаційній системі підприємства). Так, за переконанням науковця, дані принципи необхідно розділити на ті, які забезпечують кількісну ознаку облікової інформації (синергічності, адаптивності, паралелізму, ритмічності (терміновості), безперервності, прямоточності (відповідності), пропорційності) та якісну (системної рестрації, захисту від маніпуляцій, зрозумілості записів, документального підтвердження, індивідуалізації, збереження, контрольованості, документування діяльності системи внутрішнього контролю).

Професор М. І. Бондар відстоює думку, що, у зв'язку з різносторонністю інтересів користувачів обліково-аналітичної інформації, існуюча методологія бухгалтерського обліку не в змозі за допомогою стандартної звітності задовольнити інформаційні потреби користувачів, тому сучасна парадигма бухгалтерського обліку має враховувати необхідність розширення його інструментарію та інтеграцію в систему управління [9, с. 19].

Т. А. Гоголь про необхідність оптимізації облікової діяльності в нинішніх умовах говорить так: «Глобализационные процессы в экономике расширяют сферу учетной деятельности, которая требует сочетания традиционного бухгалтерского учета с элементами планирования, прогнозирования, анализа и контроля. Развитие предприятия и эффективное его функционирование в условиях конкуренции должны совершенствовать систему управления для возможности своевременного и экономически обоснованного реагирования на изменения рыночной среды» [2].

Тому, на сучасному етапі, для роздрібних торговельних підприємств споживчої кооперації одним із можливих шляхів вирішення питання модернізації як усієї господарської діяльності, так і облікової, зокрема, є активне використання можливостей управлінського обліку з формування інформації про товарні запаси.

Для полегшення управління товарними запасами, формування інформації відносно реалізації кожного їх виду доречно запропонувати досліджуваним суб'єктам застосовувати метод SKU. За своєю сутністю SKU – це облікова одиниця товару, його складський номер та ідентифікатор товарної позиції [1]. Застосування даної категорії здатне спростити загальне управління товарними запасами. Слід зазначити, що всі товари, які входять до одного SKU, розглядаються як невід'ємні одне від одного. У вітчизняній практиці це є відносно новим методом, який набув поширення одночасно з розвитком мережевого ритейлу й, зазвичай, застосовується в цілях мерчандайзингу.

Для одного товару в роздрібній мережі може бути декілька SKU – скільки існує місць його зберігання, переважно одна SKU на магазин або склад. Крім того, в одного товарного запасу може бути кілька варіантів, що розріз-

няються якимись характеристиками (кольором, розміром, матеріалом та ін.). Отже, навіть зберігаючись в одному місці, один і той же товар може включати в себе кілька одиниць обліку [3].

Тому, сучасна побудова обліку товарних запасів повинна спонукати керівний персонал роздрібних торговельних підприємств споживчої кооперації до пошуку прогресивних методів формування актуальної інформації для управління.

За допомогою використання SKU можливо відслідковувати статистику продажів товарів у різних їх варіантах, прослідковувати оборотність товарних запасів за групами й асортиментно. Зазвичай, найбільший обсяг виручки від реалізації припадає на 20 % наявних номенклатурних одиниць підприємства. Отже, адекватне управління залишками товарних позицій (SKU) дозволяє уникнути «замороження» грошових коштів та сприяє налагодженню процесу планування даних активів для досягнення прогнозного рівня продажів.

Формування в обліковій системі торговельного підприємства інформації за асортиментними позиціями здатне надати корисну основу для вирішення логістичних завдань суб'єкта господарювання. Таким одиницям обліку необхідно приділяти особливу увагу, оскільки вони є початковими й, як наслідок, найбільш основними рівнями оптимізації товарних запасів. Таким чином, SKU як ідентифікатор товарної позиції дозволяє вести облік реалізованих товарних запасів і формувати його відповідну статистику.

Оскільки роздрібні торговельні підприємства споживчої кооперації володіють широкою номенклатурою товарних запасів, то і процес управління ними, здійснення дієвого контролю та реалізація процесу поставок є досить складною логістичною функцією. Для того, щоб максимально ефективно виконувати такі задачі в сучасному світі, досліджувані суб'єкти повинні здійснити систематизацію за кожною позицією SKU та ретельно вести контроль за залишками відповідно до кожного виділеного складського номера.

Із метою правильного визначення індикатора за групами доречно застосовувати методи ABC та XYZ аналізу. За допомогою такого поєднання стає можливим поділ товарних позицій SKU на: основні (забезпечують лівову

частку доходу, користуються стабільним попитом у покупців та характеризуються високими показниками рентабельності); пріоритетні (товарні запаси, які володіють найвищою оборотністю); додаткові (у загальному відношенні їх частка не повинна перевищувати двадцяти процентів) [10].

За результатами проведеного дослідження, доцільно підтримати думку І. Чебуніна, який стверджує: «Задачи снижения товарного запаса и повышения оборачиваемости напрямую связаны с точностью прогнозирования продаж. При расчете страхового запаса среднее отклонение продаж от прогнозов является одной из основных составляющих. Поэтому повышение точности прогноза на 30-40 % может дать повышение оборачиваемости на 15-20 %, а также позволит увеличить продажи из-за снижения количества out-of-stock (не имеющийся в наличии на складе, распроданный товар)» [5]. Отже, градація товарних запасів за SKU критеріями спроможна збільшити прибутковість торговельної діяльності загалом, шляхом створення адекватних умов для забезпечення планового рівня продажів, створення оптимальних залишків товарних запасів та ін.

Висновки із зазначених проблем і перспективи подальших досліджень у поданому напрямку. Кризові явища в економіці змушують керівний персонал роздрібних торговельних підприємств споживчої кооперації виваженіше підходити до формування інформаційного забезпечення прийняття рішень. Тому, підвищення вимог до інформаційного забезпечення діяльності спонукає до представлення облікової інформації про товарні запаси в іншому форматі, ніж це передбачено у вигляді фінансової звітності. За таких умов, пріоритетним завданням встановлено перегрупування, деталізація інформації та подання її у вигляді управлінської звітності. Запровадження SKU ідентифікації надасть можливість усебічного дослідження стану та руху товарних запасів. Отже, сформована обліково-аналітична інформація дозволить: обґрунтовано формувати та управляти залишками товарних запасів; забезпечувати аналітичну підтримку процесу контролю даних об'єктів; раціонально організувати процеси постачання, зберігання та реалізації товарів; використовувати інструментарій аналітичних процедур для виявлення причин і можливих наслідків відхилення від

норм товарних запасів; формувати показники прогнозного прибутку (збитку) за умови застосування нових форм управління товарними запасами та ін. Отже, наділення обліково-аналітичної інформації про товарні запаси новими показниками здатне оптимізувати внутрішні інформаційні потоки та, як наслідок, забезпечити налагодження комунікаційних зв'язків між управлінським персоналом і працівниками первинної ланки просування товарів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Stock Keeping Unit – SKU [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.investopedia.com/terms/s/stock-keeping-unit-sku.asp> (дата звернення: 20.11.2016). – Назва з екрана.
2. Гоголь Т. А. Учетно-аналитическая система как фактор повышения конкурентоспособности предприятий малого бизнеса / Т. А. Гоголь // Новая экономика. – 2013. – № 1 (61). – С. 147–153. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ir.stu.cn.ua/handle/123456789/8719?show=full> (дата звернення: 20.11.2016). – Назва з екрана.
3. Единица складского учета (SKU) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.lokad.com/ru/> (дата звернення: 20.11.2016). – Назва з екрана.
4. Івахненко С. В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку і аудиту : навч. посіб. / С. В. Івахненко. – 4-те вид., випр. і допов. – Київ : Знання, 2008. – 343 с.
5. Качественное прогнозирование – основа повышения оборачиваемости [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://upravlenie-zapasami.ru/statii/kachestvennoe-prognozirovanie-povisheniya-oborachivaemosti/> (дата звернення: 20.11.2016). – Назва з екрана.
6. Криворучко О. С. Формування конкурентних стратегій торговельних підприємств споживчої кооперації : дис ... канд. екон. наук. : 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної ді-

- яльності)» / Ольга Сергіївна Криворучко ; [наук. керівник Н. М. Тягунова] ; ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі». – Полтава, 2016. – 258 с.
7. Кузнєцова С. А. Синергія облікової інформації в управлінні діяльністю суб'єктів господарювання : дис ... доктора екон. наук. : 08.00.09 / Світлана Анатоліївна Кузнєцова ; ДВНЗ «Київський нац. екон. ун-т імені Вадима Гетьмана». – Київ, 2009. – 559 с.
  8. Мочерний С. В. Економічний енциклопедичний словник : у 2 т. Т. 1 / С. В. Мочерний. – Львів : Світ, 2005. – 616 с.
  9. Трансформаційні перетворення обліково-аналітичного забезпечення управління в умовах євроінтеграційних процесів : зб. матеріалів IV Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 110-річчю ДВНЗ «КНЕУ ім. Вадима Гетьмана» та 20-річчю Федерації професійних бухгалтерів і аудиторів України; 25 листоп. 2016 р. – Київ : КНЕУ, 2016. – 412 с.
  10. Что такое SKU в торговле? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://marketing-now.ru/osnovyi-marketinga/chto-takoe-sku-sku-v-torgovle/> (дата звернення: 20.12.2016). – Назва з екрана.
4. Ivakhnenkov, S. V. (2008). *Informatsiini tekhnologii v orhanizatsii bukhhalterskoho obliku i audytu [Information technologies in accounting and auditing]*. (4-rd ed. rev.). Kyiv : Znannia [in Ukrainian].
  5. Kachestvennoe prognozirovanie – osnova povysheniya oborachivaemosti [Qualitative forecasting – a basis of increase of turnover]. (n.d.). <http://upravlenie-zapasami.ru/statii/kachestvennoe-prognozirovanie-povisheniya-oborachivaemosti/>. Retrieved from <http://upravlenie-zapasami.ru/statii/kachestvennoe-prognozirovanie-povisheniya-oborachivaemosti/> (accessed 20 November 2016). [in Russian].
  6. Kryvoruchko, O. S. (2016). *Formuvannia konkurentnykh stratehii torhovelnykh pidpriemstv spozhyvchoi kooperatsii [Formation of competitive strategy of trade enterprises of consumer cooperatives]*. *Candidate's thesis*. Poltava: VNZ Ukoopspilky «Poltavskiyi universytet ekonomiky i torhivli», – s. 258. [in Ukrainian].
  7. Kuznietsova, S. A. (2009). *Synerhiia oblikovoi informatsii v upravlinni diialnistiu sub'iektiv hospodariuvannia [Synergy accounting information in the management of entities]*. *Doctor's thesis*. Kyiv: DVNZ «Kyivskiyi nats. ekon. un-t meni Vadyma Hetmana» [in Ukrainian].

REFERENCES

1. Stock Keeping Unit – SKU (n.d.). <http://www.investopedia.com/terms/s/stock-keeping-unit-sku.asp>. Retrieved from <http://www.investopedia.com/terms/s/stock-keeping-unit-sku.asp> (accessed 20 November 2016).
2. Gogol', T. A. (2013). *Uchetno-analiticheskaja sistema kak faktor povysheniya konkurentosposobnosti predpriyatij malogo biznesa [Registration-analytical system as a factor in improving the competitiveness of small businesses]*. *Novaja jekonomika – New Economy*. 1 (61), 147–153. Retrieved from <http://ir.stu.cn.ua/handle/123456789/8719?show=full> (accessed 20 November 2016) [in Russian].
3. Edinica skladского ucheta [The unit of inventory control] (SKU) (n.d.). <https://www.lokad.com/ru/>. Retrieved from <https://www.lokad.com/ru/>.
4. Mochernyi, S. V. (2005). *Ekonomichnyi entsyklopedychnyi slovnyk [Economic Encyclopedic Dictionary]*. (Vols. 1–2). Lviv: Svit [in Ukrainian].
5. Proceedings from *IV Mizhnar. nauk.-prakt. konf., prysviachenoj 110-richchju DVNZ «KNEU im. Vadyma Hetmana» ta 20-richchju Federatsii profesiinykh bukhhalteriv i audytoriv Ukrainy «Transformatsiini peretvorennia oblikovo-analitychnoho zabezpechennia upravlinnia v umovakh yevrointehratsiinykh protsesiv» – IV International Scientific and Practical Conference «Transformation transformation of accounting and analytical support in terms of management of integration processes»*. (2016). Kyiv: KNEU [in Ukrainian].

10. Chto takoe SKU v torgovle? [What SKU such a trade?]. (n.d.). <http://marketing-now.ru/osnovyi-marketinga/chto-takoe-sku-sku-v-torgovle/>. Retrieved from <http://marketing-now.ru/osnovyi-marketinga/chto-takoe-sku-sku-v-torgovle/>. [in Russian].

trieved from <http://marketing-now.ru/osnovyi-marketinga/chto-takoe-sku-sku-v-torgovle/> (accessed 20 November 2016). [in Russian].

Н. В. Фирсова, кандидат экономических наук, доцент (Высшее учебное заведение Укоопсоюза «Полтавский университет экономики и торговли»). **Учетно-аналитическое обеспечение управления товарными запасами розничных торговых предприятий потребительской кооперации: современные реалии и направления оптимизации.**

Аннотация. Целью статьи является исследование имеющихся организационных подходов с отображением в учетной системе информации о товарных запасах, с целью их оптимизации для удовлетворения информационных запросов заинтересованных пользователей. **Методика исследования.** Решение поставленных в статье задач осуществлено с помощью таких общенаучных и специальных методов исследования: анализа и синтеза, систематизации и обобщения, диалектического подхода. **Результаты.** Нестабильность и неопределенность нынешних рыночных условий требуют от розничных торговых предприятий потребительской кооперации поиска новых методов руководства. В таких условиях, оптимизация существующего учетно-аналитического обеспечения управления товарными запасами должна обеспечить более расширенный информационный поток и повышенную аналитичность данных, чем для текущей деятельности. Таким образом, комплексность подхода к процессу учета и анализа позволяет выявить оптимизационные пути реформирования элементов учетно-аналитического обеспечения в соответствии с современными целями предпринимательства. **Практическая значимость результатов исследования.** Органическое сочетание и взаимопроникновение инструментов управления и учета дает возможность предложить к практическому использованию современную единицу учета и идентификатор товарных позиций (SKU). Данное предложение способствует постепенной трансформации традиционного учета товарных запасов и позволяет максимально быстро предоставлять релевантную информацию для осуществления процесса управления исследуемыми объектами.

Ключевые слова: сетевой ритейл, учетно-аналитическое обеспечение, единица учета товаров (SKU), релевантность информации.

N. Firsova, Cand. Econ. Sci., Docent (Poltava University of Economics and Trade). Accounting and analytical support of inventory management in consumer retail cooperative enterprises: current realities and optimization trends.

Summary. Purpose. The article is a study of the existing organizational approaches reflected in the accounting system inventory information with the aim of optimizing their information requests to meet interested users. **Methodology of research.** The solution of these problems in an article carried by such scientific and special research methods: analysis and synthesis, generalization and systematization, the dialectical approach. **Findings.** The instability and uncertainty of the current market conditions require from consumer retail cooperative enterprises to seek new methods of management. In such circumstances, the optimization of existing accounting and analytical support of inventory management should provide advanced information flow and increased data analyticity than for current operations. Therefore, the integrated approach to accounting and analysis makes it possible to identify optimization ways to reform elements of accounting and analytical support in accordance to modern business purposes. **Practical value.** Organic combination and interpenetration of management tools and accounting are enable to offer for practical using the modern stock keeping unit (SKU). Organic combination and interpenetration of management tools and accounting are enable to identify inventory by SKU. The proposal promotes the gradual transformation of the traditional inventory accounting and allows to provide relevant information for the control process of the object.

Keywords: network retail, accounting and analytical support, stock keeping unit (SKU), relevant information.

Стаття надійшла 20 листопада 2016 року.